

**Formació i treball en xarxa
en societats complexes**
Miquel Àngel Essomba i Daniel Muntané
(coordinadors)
Fundació Jaume Bofill, 2009

AVALUACIÓ DE LES EXPERIMENTACIONS DE LES TITULACIONS DE MESTRE-PRACTICUM*

*Recull de les fitxes d'avaluació de les experimentacions que s'han dut a terme a les aules de les universitats catalanes participants en el Projecte TRAMA, durant el curs 2007-2008

1. IDENTIFICACIÓ GENERAL

1.1 Títol de l'experimentació:

EL PRÀCTICUM DE MAGISTERI I LA DIVERSITAT CULTURAL

1.2 Període d'aplicació i durada de l'experimentació

Tot el curs.

Acció en el centre escolar: 15 dies complets i seguits al setembre.

Tots els dimecres fins a finals de desembre.

15 dies seguits al febrer i tots els dimecres fins a finals de maig.

Reunions de tutoria a la UAB i al centre i amb els col·lectius implicats: 2 hores.

Tots els dijous lectius de setembre a final de maig.

1.3 Assignatura (nom, tipus i nombre de crèdits)

Pràcticum III i Pràcticum IV (troncals de 20 crèdits)

1.4 Curs i nombre d'estudiants

Tercer curs (16 estudiants)

1.5 Titulació

Mestre Especialitat Educació Infantil

1.6. Professorat que imparteix l'assignatura

Mercè Edo

Mercè Roc

1.7. Universitat i facultat

Universitat Autònoma de Barcelona, Facultat de Ciències de l'Educació

2. AVALUACIÓ DE L'EXPERIMENTACIÓ

Avaluació del PROCÉS de l'experimentació

2.1. **En una fitxa anterior et demanàvem que expliquessis la metodologia que plantejaves utilitzar en l'experimentació. Ara ens agradaria que a partir del que vas proposar ens diguessis:**

a. Has estat coherent amb la metodologia que havies plantejat inicialment? Per què?

La metodologia plantejada inicialment ha estat coherent amb l'objectiu comú de formació de mestre d'educació infantil (EI) com a professional d'educador/a en institucions i contextos amb diversitat cultural i, en concret, amb alguns objectius i competències acordades a l'inici del projecte referents al treball en xarxa (vegeu les competències 1, 4 i 5 assenyalades a l'apartat 2.5).

Durant el primer semestre (Pràcticum III: Coneixement del Centre Educatiu i de l'Entorn) s'ha plantejat un enfocament metodològic per tal de facilitar que els alumnes incorporessin a la seva formació pràctica competències específiques de treball en xarxa. Les alumnes han participat activament tant en les sessions de treball a la universitat com en les sessions amb els professionals de l'educació a les escoles, i també cal destacar les interaccions amb professionals i institucions de l'entorn que col·laboren amb l'escola en l'acollida dels infants i famílies i en l'atenció educativa a la diversitat cultural.

Durant aquesta fase, les estudiants han aplicat coneixements i metodologies orientades a l'observació i l'anàlisi del context social cultural i educatiu de l'entorn, de l'escola i de l'aula: diari, pautes, entrevistes, reflexions sobre documents, informes, etc.

També s'han desenvolupat dinàmiques participatives o col·laboratives relacionades amb les competències de treball en xarxa —entre els estudiants i els tutors del centre i de la universitat, entre els mateixos estudiants, entre els estudiants i agents social de l'entorn.

La metodologia de treball, basada en la recerca acció, ha contribuït, per una banda, a formar els estudiants com a hàbils observadors i negociadors de significats que esdevenen continguts de la comunicació en l'àmbit educatiu intercultural i, per una altra, a reflexionar sobre la importància d'incorporar les competències següents en «la planificació, el disseny i l'avaluació d'una unitat didàctica» (Pràcticum IV, segon semestre):

- Projectar l'educació com una tasca comunitària i, alhora, projectar les funcions del professional de l'educació com un treball en xarxa.
- Conèixer el mapa de professionals i funcions professionals que desenvolupen la seva acció en l'entorn de l'escola.
- Desenvolupar un treball interdisciplinari i interprofessional amb professionals i institucions de l'entorn de l'escola de pràctiques.

b. Quines modificacions has hagut d'incorporar?

Com en tota recerca acció, el desenvolupament de l'experimentació es va creant i modificant sobre l'acció i la reflexió dels agents implicats; per tant, les modificacions que s'han operat sobre el projecte ja formaven part del disseny inicial.

Tanmateix, a l'inici no vam preveure la competència següent: dissenyar, desenvolupar i avaluar projectes de treball integrat, d'acord amb diferents graus de complexitat i en sintonia amb la competència transversal de saber fer projectes. La vam incorporar durant el procés.

2.2. Enumera entre tres i cinc dificultats i entre tres i cinc condicions afavoridores que t'has trobat durant el procés de l'experimentació.

Dificultats :

- o El factor temps, a causa del nombre de treballs diferents que han d'elaborar els estudiants al llarg del curs i que no preveuen les competències del treball en xarxa.
- o Malgrat que el terme «experimentació» no apareixia a la fitxa inicial, nosaltres hem continuat enfocant aquest projecte com una bona pràctica docent, i no com a una experimentació en el sentit més acadèmic del terme.
- o Creiem que hauria estat més útil tenir des del començament el document *Fitxa d'avaluació didàctica de l'experimentació* per tal d'aprofundir en l'avaluació del procés de formació.

Condicions afavoridores :

- El grau de participació, la implicació i la reflexió dels estudiants en totes les fases del procés del projecte de pràctiques, tant en les sessions de treball a la universitat com a les de l'escola, com amb els professionals dels plans d'entorn.
- La col·laboració continuada entre els professors de la universitat, els professionals de l'escola i de l'entorn en la planificació, el desenvolupament i l'avaluació del projecte de pràctiques.
- L'aplicació d'habilitats i competències de treball en xarxa en connexió amb les dinàmiques de col·laboració dels estudiants i professors de la universitat, mestres de les escoles i professionals de les institucions del territori.

2.3. Assenyala amb una creu el grau de participació (1 = cap participació, 5 = total participació) que han tingut els agents implicats en el procés d'ensenyament-aprenentatge en les fases de planificació, desenvolupament i avaluació de l'experimentació.

Fases	Professorat					Estudiants					Professionals externs				
	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
Planificació					x					x				x	
Desenvolupament					x					x					x
Avaluació					x					x				x	

Avaluació del RESULTAT de l'experimentació

- 2.4. En una fitxa anterior et demanàvem que ens exposessis quins eren els objectius que et plantejaves amb relació a l'experimentació. Ara ens agradaria que ens assenyalessis altra vegada aquests objectius i que valoressis en quin grau s'han assolit (1 = no s'ha assolit, 5 = s'ha assolit completament)

Objectius plantejats	Grau d'assoliment				
	1	2	3	4	5
1. Conèixer la situació de l'escola dins del barri i l'actitud que pren aquesta amb relació a l'acollida dels ciutadans nous.					x
2. Aprendre competències sobre el treball en xarxa i incorporar-les per accedir a professionals del territori que col·laboren amb les institucions educatives en l'atenció a la diversitat cultural.				x	
3. Conèixer i recollir informació sobre els espais de relació i de coparticipació entre escola, família i serveis comunitaris en l'educació dels infants.					x
4. Cooperar i intercanviar coneixements, experiències i recursos amb companys i professionals des d'una perspectiva interdisciplinària i interprofessional.					x
5. Desenvolupar una actitud de participació cooperativa/col·laborativa que possibiliti contrastar dades de la realitat amb coneixements teòrics i reflexionar sobre la preparació i la participació en activitats.				x	
6. Dissenyar, posar en marxa i avaluar projectes d'educació intercultural.					x

- 2.5. En una fitxa anterior ens has assenyalat les competències específiques de treball en xarxa que es treballaven en l'experimentació. Assenjala (columna de l'esquerra) quines són les competències que has treballat i indica en quin grau els estudiants les han assolit (1 = no s'ha assolit, 5 = s'ha assolit completament).

	Competències específiques de treball en xarxa	Grau d'assoliment				
		1	2	3	4	5
X	Projectar l'educació com una tasca comunitària i, alhora, projectar les funcions del professional de l'educació com un treball en xarxa.					x
X	Conèixer el mapa de professionals i funcions professionals que desenvolupen la seva acció en un territori.					x
X	Desenvolupar un treball interdisciplinari i interprofessional en/sobre el conjunt del territori més enllà de la pròpia institució i/o àmbit en el qual es treballa.					x

2.6. Consideres que caldria afegir o reformular alguna de les competències especificades?

No ho creiem necessari, encara que es podrien matisar o precisar alguns dels termes utilitzats, com ara territori, experimentació, treball integrat, etc.

2.7. Quins aprenentatges has assolit com a docent a partir de l'experimentació realitzada?

Hem incorporat competències i dinàmiques de treball en xarxa en la formació professionalitzadora de mestre/a d'EI.

Les dinàmiques que s'han creat, per desenvolupar i incorporar les competències seleccionades en la bona pràctica docent, han fet que estudiants, professors, mestres i professionals dels plans d'entorn del territori participessin en la construcció d'un model de formació basat en la col·laboració continuada. Aquests espais de col·laboració conjunta ens han portat a aprendre a contrastar i posar en comú diferents mirades sobre metodologies, teories i recursos per impulsar projectes de pràctiques d'educació intercultural en un marc de l'acollida a la població immigrada.

Avaluació de l'IMPACTE de l'experimentació

2.8. Quins tres/cinc aspectes relacionats amb el treball en xarxa consideres que incorporaran els estudiants en el desenvolupament de la seva tasca professional?

- Prendre consciència que l'educació no és una tasca exclusiva de l'escola i que cal promoure la interrelació i la cooperació entre escola, família i serveis comunitaris.
- Exercir un treball interdisciplinari i interprofessional per tal d'oferir una atenció educativa adequada a les necessitats dels infants nouvinguts i les famílies.
- Aplicar dinàmiques i competències de treball en xarxa amb institucions i professionals externs que col·laboren amb l'escola (biblioteca, centres de recursos, l'EAP, altres centres educatius del barri, etc.) per dissenyar i posar en marxa projectes d'educació intercultural.
- Dur a terme projectes d'educació intercultural amb més abast social, i que fomentin la igualtat d'oportunitats, la interacció i la cohesió social per tal d'afavorir la inclusió de tots els membres de la comunitat.

2.9. Quina importància té la docència sobre treball en xarxa amb relació als estudis de la titulació?

Creiem que és important que els futurs educadors rebin una educació teoricopràctica basada en competències de treball en xarxa per:

- Entendre l'educació com una tasca comunitària, en la qual s'impliquen professionals amb diferents funcions socials i educatives, per atendre la diversitat i garantir col·lectivament el desenvolupament òptim dels processos educatius.

- Desenvolupar habilitats comunicatives que facilitin la funció mediadora del mestre/a entre els infants, les famílies i els agents socioeducatius de la comunitat.
- Impulsar el treball cooperatiu i col·laboratiu entre professors universitaris de la mateixa titulació i de departament diferents.

2.10. En el cas que en l'experimentació hagin participat altres agents/professionals recull la seva opinió sobre:

a. Valoració de la importància de la seva aportació en l'experimentació realitzada i opinió sobre quina hauria de ser l'aportació d'aquests agents a una formació sobre treball en xarxa.

No disposem d'aquestes dades perquè no estan previstes en el disseny inicial de la bona pràctica.

b. Valoració de com hauria de ser una formació sobre treball en xarxa.

Requereix impulsar programes d'abast comunitari, que impliquin la col·laboració de les universitats i les institucions escolars amb diversos sectors de la comunitat com a condició per coordinar accions educatives integrades en la formació d'educadors.

2.11. Finalment, t'agraïríem que ens expliquessis com has omplert la fitxa, assenyalant especialment en quina mesura i de quina manera les teves respostes han recollit les opinions i aportacions dels estudiants i agents/professionals externs que hagin participat en l'experimentació.

Hem omplert la fitxa les dues professores de la universitat en col·laboració i partint de:

- Reflexions i debats amb els agents i els professionals implicats.
- Valoracions de les mestres de les escoles.
- Dades provinents dels estudiants a partir d'informes, reflexions i debats en tutories, entrevistes i descripció i anàlisi en diaris i en les memòries finals.

1. IDENTIFICACIÓ GENERAL

1.1. Títol de l'experimentació

**PROJECTE DE PRÀCTICUM SOBRE L'HORT ESCOLAR AL CEIP MONTFALGARS
DE GIRONA (ES BASA EN UNA METODOLOGIA DE RECERCA ACCIÓ
COL·LABORATIVA I COMUNITÀRIA)**

1.2. Període d'aplicació i durada de l'experimentació

De juny de 2007 a juny de 2008

1.3. Assignatura (nom, tipus i nombre de crèdits)

Pràcticum (32 crèdits)

1.4. Curs i nombre d'estudiants

Tercer curs (4 estudiants)

1.5. Titulació

Educació Primària

1.6. Professorat que imparteix l'assignatura

Lídia Ochoa
Lluís del Carmen

1.7. Universitat i facultat

Universitat de Girona, Facultat d'Educació i Psicologia

2. AVALUACIÓ DE L'EXPERIMENTACIÓ

Avaluació del PROCÉS de l'experimentació

2.1. En una fitxa anterior et demanàvem que expliquessis la metodologia que plantejaves utilitzar en l'experimentació. Ara ens agradaria que a partir del que vas proposar ens diguessis:

a. Has estat coherent amb la metodologia que havies plantejat inicialment? Per què?

Penso que sí, malgrat que els ritmes i propòsits inicials s'han modificat sobre la marxa cada vegada que havíem d'afrontar reptes i problemes nous.

L'equip d'estudiants de pràcticum i els dos tutors de la facultat hem aconseguit treballar en equip durant tot el curs, però només s'ha aconseguit incorporar a aquesta dinàmica un mestre del centre, que ha actuat de coordinador i en l'equip directiu (el qual ha comptat amb el suport de l'AMPA al projecte de l'hort escolar).

Els mestres tampoc s'han mostrat especialment receptius a prendre contacte amb altres sectors del barri, que participen activament com a hortolans a les hortes de Santa Eugènia. Per tant, aquest treball s'ha dut a terme únicament entre les estudiants de pràcticum, els tutors de la facultat i alguns agents socials i institucionals que ens han facilitat informació externa i de primera mà, de gran interès. El web del barri (<www.eldimoni.com>) ofereix un espai obert sobre temes d'horticultura, amb força participació d'hortolans, però nul·la de les escoles.

Hem pogut comprovar una dinàmica social important al voltant de les hortes (més de 10 hectàrees de parcel·les petites). També han fet reunions d'uns quaranta hortolans, i han creat un bloc dedicat a les hortes.

b. Quines modificacions has hagut d'incorporar?

El treball que els dos coordinadors hem hagut de fer per reconduir els propòsits inicials s'ha centrat a:

—Ajudar els estudiants a interpretar la situació (ja que han tingut moltes dificultats per entendre-la) de com en un centre que té un projecte d'hort escolar els seus mestres tutors no s'hi han implicat ni s'hi han interessat. Alhora, engrescar-les amb l'hort i el treball amb els nens i les nenes perquè el projecte tiri endavant. En aquest sentit, els resultats han estat òptims.

—En conseqüència amb el punt anterior, promoure, mitjançant el treball amb l'equip directiu, que els mestres que fan de tutors i tutores de les nostres estudiants s'incorporin al projecte de l'hort. Aquest tema ha quedat pendent de resolució amb vista al curs vinent.

—Establir relacions amb institucions, entitats i persones del barri, que han actuat com a informants, cosa que ens han permès contrastar els

diferents punts de vista amb relació a l'ús social de les hortes i la manca de presència a les escoles de tota aquesta realitat, tan important per a l'antic poble de Santa Eugènia (eminentment agrícola i convertit, avui, en un mosaic d'espais, activitats i cultures poc articulades).

2.2. Enumera entre tres i cinc dificultats i entre tres i cinc condicions afavoridores que t'has trobat durant el procés de l'experimentació.

Dificultats:

—La manca d'implicació i d'interès dels tutors i tutores del centre amb relació al projecte.

—La poca relació entre el treball a l'aula i el barri en el qual està ubicat i els seus grups socials i les seves entitats.

—La visió de les institucions (ajuntament, Educació, etc.), que amb freqüència confonen la coordinació d'institucions i associacions —sovint molt burocratitzada— amb el treball en xarxa. Això condueix, a vegades, que en lloc de facilitar el treball ja iniciat de forma espontània per determinats grups o agents socials s'apropiïn dels seus projectes i els donin una orientació molt diferent a la inicial, de manera que desaprofiten aportacions destacades i afavoreixen un tractament uniformador de totes les situacions.

Condicions afavoridores:

—L'entusiasme i la capacitat de comprensió de les estudiants que han participat en el projecte.

—L'interès de l'equip directiu del centre, que ha fet un gran esforç per garantir la bona marxa d'aquest.

—La bona predisposició de l'AMPA, que ha facilitat el pressupost per tal de garantir que els nens i les nenes de cicle inicial participessin també en les activitats de l'hort contractant una educadora especialitzada.

2.3. Assenyala amb una creu el grau de participació (1 = cap participació, 5 = total participació) que han tingut els agents implicats en el procés d'ensenyament-aprenentatge en les fases de planificació, desenvolupament i avaluació de l'experimentació.

Fases	Professorat					Estudiants					Professionals externs				
	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
Planificació		+						+						+	
Desenvolupament		+								+		+			
Avaluació		+							+					+	

Avaluació del RESULTAT de l'experimentació

- 2.4. En una fitxa anterior et demanàvem que ens exposessis quins eren els objectius que et plantejaves amb relació a l'experimentació. Ara ens agradaria que ens assenyalessis altra vegada aquests objectius i que valoressis en quin grau s'han assolit (1 = no s'ha assolit, 5 = s'ha assolit completament)**

Objectius plantejats	Grau d'assoliment				
	1	2	3	4	5
1. Dur a terme les tasques pròpies del pràcticum, centrat en un projecte compartit, mitjançant el treball en equip.				X	
2. Augmentar la participació dels mestres i alumnes del centre en el projecte d'hort escolar.		X	X		
3. Implicar educadors externs i altres sectors del barri de Santa Eugènia al projecte.		X			
4. Aconseguir una atenció més gran de diferents institucions locals vers el projecte.			X		

- 2.5. En una fitxa anterior ens has assenyalat les competències específiques de treball en xarxa que es treballaven en l'experimentació. Assenjala (columna de l'esquerra) quines són les competències que has treballat i indica en quin grau els estudiants les han assolit (1 = no s'ha assolit, 5 = s'ha assolit completament).**

	Competències específiques de treball en xarxa	Grau d'assoliment				
		1	2	3	4	5
X	Projectar l'educació com una tasca comunitària i, alhora, projectar les funcions del professional de l'educació com un treball en xarxa.			X		
X	Incorporar el territori en l'acció educadora i l'acció educadora en el territori.			X		
X	Comprendre el dinamisme dels trets identitaris i les seves relacions en el territori de la institució educativa.		X			
X	Conèixer el mapa de professionals i funcions professionals que desenvolupen la seva acció en un territori.			X		
X	Desenvolupar un treball interdisciplinari i interprofessional en/sobre el conjunt del territori més enllà de la pròpia institució i/o àmbit en el qual es treballa.				X	
X	Dissenyar, desenvolupar i avaluar projectes de treball integrat, d'acord amb diferents graus de complexitat i en sintonia amb la competència transversal de saber fer projectes.		X			

- 2.6. Consideres que caldria afegir o reformular alguna de les competències especificades?**

En tot cas, caldria marcar una sèrie de requisits perquè es puguin desenvolupar en la formació inicial. Si la facultat o les escoles en les quals les estudiants fan les pràctiques no es plantegen fomentar aquestes competències en el seu projecte formatiu, difícilment les podran ensenyar.

També crec que valdria la pena matisar el grau en què es considera raonable que aquestes es poden assolir en una formació inicial. Per exemple, «Incorporar el territori en l'acció educadora i l'acció educadora en el territori» es podria concretar més: «Identificar relacions concretes entre les característiques del territori i el projecte que desenvolupa el centre, i incorporar-les a algunes de les propostes didàctiques que elabori i apliqui a l'aula». Si no, crec que es corre el perill de fer interpretacions i avaluacions molt diferents.

2.7. Quins aprenentatges has assolit com a docent a partir de l'experimentació realitzada?

1. En un projecte nou i complex, cal tenir més informació prèvia i diversificada per poder plantejar un projecte més ajustat a la situació.
2. L'enfocament de l'experiència focalitzat cap al treball en xarxa ha resultat molt engrescador i enriquidor per les estudiants, els tutors de la facultat, el mestre participant i alguns agents socials del barri.
3. Perquè es puguin dur a terme projectes que desenvolupin competències per al treball en xarxa és important que la docència ho prevegi en totes les seves fases.
4. El pràcticum és la situació d'ensenyament-aprenentatge més complexa dins de la formació inicial, per això és molt important que s'hagin iniciat prèviament en les competències per al treball en xarxa en cursos anteriors i contextos diversos.

Avaluació de l'IMPACTE de l'experimentació

2.8. Quins tres/cinc aspectes relacionats amb el treball en xarxa consideres que incorporaran els estudiants en el desenvolupament de la seva tasca professional?

- Treballar en equip al centre.
- Conèixer l'entorn proper a l'escola i incorporar els seus recursos a la docència.
- Intercanviar recursos i experiències amb altres companys i companyes.

2.9. Quina importància té la docència sobre treball en xarxa amb relació als estudis de la titulació?

En l'actualitat, poca.

2.10. En el cas que en l'experimentació hagin participat altres agents/professionals recull la seva opinió sobre:

- a. **Valoració de la importància de la seva aportació en l'experimentació realitzada i opinió sobre quina hauria de ser l'aportació d'aquests agents a una formació sobre treball en xarxa.**

En el nostre cas hi han intervingut una educadora social, especialista en horticultura, un tècnic contractat per l'ajuntament, que ens ha informat sobre el terreny de les línies d'actuació a les hortes de Santa Eugènia, i una pintora i hortolana, que ha muntat una exposició fotogràfica sobre les hortes.

Tots tres han col·laborat amb entusiasme en les tasques que els hem demanat. Crec que l'aportació d'aquests, i la d'altres agents externs,

en la formació inicial i en el treball a les escoles és fonamental per vincular l'educació al territori i a la seva dinàmica social.

b. Valoració de com hauria de ser una formació sobre treball en xarxa.

La dificultat per la formació sobre el treball en xarxa és que hauria de realitzar-se en contextos d'aplicació variats i fer-se servir com una eina fonamental d'aprenentatge cooperatiu al treball de diferents assignatures. Això requereix formadors que sàpiguen treballar d'aquesta manera i que participin a la formació inicial de mestres, cosa poc freqüent. De totes maneres, a partir d'un petit nucli de docents és fàcil organitzar la docència de diferents assignatures i del pràcticum, incorporant el treball en xarxa.

2.11. Finalment, t'agradiríem que ens expliquessis com has omplert la fitxa, assenyalant especialment en quina mesura i de quina manera les teves respostes han recollit les opinions i aportacions dels estudiants i agents/professionals externs que hagin participat en l'experimentació.

Aquesta fitxa l'he omplert al final del procés d'avaluació, en el qual han participat els mestres tutors dels centre, les estudiants i els dos tutors de la facultat. Per tant, en respondre el qüestionari he intentat tenir en compte les diferents aportacions i els diferents punts de vista.